

DE KRUISVLAG IN TOP

ZENDINGSVERTTELBOEK
VOOR SCHOOL EN HUIS

UITGAVE VAN
FA H. H. KOK BZ
Z W O L L E

KIJKJES OP WINDESSIE.

INLEIDING

Nieuw-Guinea, en wel het gedeelte speciaal, dat de eilanden in, en de kusten om de Geelvincksbaai omvat, is zendingsterrein der Utrechtsche Zendingsvereniging. Omstreeks 1850 is hier de arbeid begonnen, waaraan de namen Van Hasselt, Bink, Jens, Van Balen, Van der Roest — om slechts enkele te noemen — onafscheidelijk zijn verbonden.

Toen in 1879 drie zendelingen er hun 25-jarig jubileum vierden, waren er in 't geheel 20 Papoea's gedoopt. Maar de volharding van die mannen, onder welke wij in 't bijzonder J. L. van Hasselt noemen, is eindelijk met veel zegen bekroond. „De buit van Biak”, 72 afgodsbeelden van het zoo beruchte zeerooversnest, is een bewijs van de doordringende kracht van het Evangelie.

Voor nadere bijzonderheden verwijzen wij naar „Hedendaagsche zending in onze Oost”, „Een eeuw van zending”, door Coolsma en verscheidene mono- en biographieën, als nummers van de „Lichtstralen” verschenen; maar vooral naar: „Nieuw-Guinea” door J. Rauws, Zendings-director. Men zie ook de inleiding en aanteekeningen bij Maniosi, pag. 58 en 66.

Windessi ligt op het smalste gedeelte van Nieuw-Guinea.

In 1864 werd het voor de eerste maal door een blanke bezocht, n.l. zendeling Bink. Eerst in 1889 vestigde er zich de eerste zendeling. Den 20en Januari van dat jaar kwam aldaar van Mansinam ¹⁾ aan zendeling Van Balen, vergezeld van een paar Christenen van Mansinam en 3 pleegkinderen.

Deze wakkere pionier had al heel wat achter den rug en 't zou niet te verwonderen zijn geweest, wanneer hij als een verslagen man het zendingsterrein had verlaten. Eerst was hij op Roon werkzaam geweest, een eilandje ± 4 uur varens van Windessi. In 1886 had hij wegens ziekte van zijn vrouw

¹⁾ Een eiland in de Doreh-baai, waar in 1855 de eerste zendingspost werd gevestigd op Nw.-Guinea door Ottow en Geissler, en waar de Van Hasselts zooveel jaren hebben gearbeid.

zich naar Mansinam begeven. Zijn jongste kindje stierf en den 17en Juli ook zijn vrouw. Zijn collega Van Splunder, die om gezondheidsredenen tijdelijk naar Ternate moest, nam de beide andere kinderen van Van Balen mede. Arme kleinen! Hun geleider stierf, vóór hij Ternate bereikte, en ligt op dat eiland begraven. Mevrouw Splunder nam nu op haar terugreis naar Holland de zorg voor de beide kinderen op zich. Onderweg kregen ze beiden roodvonk en één er van overleed een week na de aankomst te Rotterdam.

De zwaar beproefde vader vernam deze laatste tijding natuurlijk veel, veel later: Windessi was voor 35 jaar nog vrijwel van de overige wereld afgezonderd.

En toch gaf Van Balen zich aan zijn arbeid en ontving er kracht voor.

Op Windessi moest *alles* worden gebracht en gemaakt: er was geen huis, geen school, geen kerk — niets.

Allereerst werd een noodwoning gebouwd.

Niet aan het strand, dat bij elken vloed onderloopt. Daar huizen wel de Papoea's, die hun lange woningen op palen boven het water bouwen, maar dan ook alles, wat ze kwijt willen wezen, door de openingen in de vloeren hunner huizen in zee laten vallen, zoodat men zich nauwelijks een voorstelling kan maken van het strand bij laag water. Eigenlijk is er geen strand. Glooiend loopt het eiland hier op en die helling is geheel met bosch bedekt.

Op ongeveer 80 M. hoogte werd de plek uitgezocht, waar woning, school en kerk moesten verrijzen; halverwege richtte men voorloopig een noodhuisje op, dat in enkele dagen klaar was. Zigzagsgewijze werd door de bosschen een pad gemaakt, waarlangs men het strand kon bereiken.

De eerste kennismaking met de bevolking was van korten duur, maar zou door een langere worden gevolgd; de zending vertrok n.l. in April naar Ternate en huwde er voor de tweede maal.

De vrouw, die om zijnentwille en des werks wille de groote reis van Holland had aangedurfd, en het aandurfde zich met hem te Windessi te vestigen, gaf zich geheel aan den arbeid der zending.

Een wakker tweetal, één in bezieling voor het groote werk, hoe verschillend overigens in menig opzicht.

Nu is het reeds bijna 40 jaar geleden, en nog, hoewel oud van dagen, zijn beiden, jong van hart, in Patria steeds werkzaam in den dienst der zending, en wie met hen over Papoea begint, die gevoelt aanstonds, hoe het vuur van liefde nóg brandt.

Hij, een groote, forsche man. God heeft hem bij een kinderlijk geloovig hart een lichaam geschonken, dat tot een krachtsinspanning in staat was, waarvan men verbaasd staat, en een helder practischen blik, die elke taak wist te overzien.

Zij, een klein, tenger vrouwtje. Maar een oog, dat door-drong tot in 't wegsluitend gemoed van den Papoea, dat nog schittert, als ze van haar arbeid spreekt — dat oog vergeet men niet.

En dan de helderheid van geest en de ontwikkeling, die haar in staat stelden, op uitnemende wijze den schoolarbeid te verrichten en haar man in alles tot een hulpe tegenover hem te zijn — behalve in den zwaren bouwarbeid, dat spreekt vanzelf.

Wij willen hem allereerst eens gadeslaan in dat harde werken met de handen, dat wel *moest* geschieden, zou er op den duur een zendeling kunnen wonen.

Planken voor de wanden en gegalvaniseerd ijzeren platen voor dakbedekking kwamen van Java, maar het andere houtwerk moest ter plaatse worden gekapt en bewerkt. Het „ijzerhout“ is uitnemend bestand tegen den invloed der atmosfeer en tegen de witte mieren, doch vergt geweldig veel van de krachten van den bewerker.

Wij nemen dus een

KIJKJE BIJ DEN BOUWARBEID.

Om de ontzettend zware balken op de disselschragen te leggen, moest de „dommekracht“ worden gebruikt. Toean en zijn oudste pleegkind waren daaraan bezig en de disselaars, Papoea's, die tegen belooning mee beetten te helpen, zaten dat heel kalm aan te kijken.

Helaas, de dommekracht was te kort, er moest een blok

hout onder worden aangebracht. Terwijl Van Balen met inspanning van alle krachten vasthield, riep hij den mannen toe, hem te helpen.

„Nani, Toean,” — ’t zal gebeuren, mijnheer — zeggen ze, maar *wanneer* ’t gebeuren zal, wordt er niet bijgezegd. Driemaal ’t zelfde verzoek, driemaal ’t zelfde antwoord, maar ze gaan voort met hun strootje te rooken of hun sirih te kauwen.

Van Balens geduld is ten einde, want straks zal al zijn werk weer te vergeefsch zijn. Met inspanning van al zijn krachten — en dat beteekende wat, ge moest z’n handen maar eens zien: reuzehanden! — stelt hij de dommekracht zoo recht mogelijk; zijn pleegzoon Johan moet zoo goed vasthouden als hij kan; hij grijpt een bijl om een te dik stuk hout te kloven en in z’n haast en daar hij wat driltig is — waarlijk geen wonder! — treft de bijl het harde hout te veel rechts, schiet af en dringt in den blooten rechervoet.

Geen dokter, geen kliniek, dokter-zelf-help is hier de man.

„Gode zij dank,” schrijft zendeling Van Balen, „was de bijl in schuine richting op mijn voet terecht gekomen, zoodat het scherp over de middenvoetsbeenderen heengleed, maar huid, spieren en aderen werden doorgesneden.”

Onmiddellijk ging hij zitten, liet een paar blokken hout onder zijn voet leggen om het bloedverlies te verminderen en — nu wilden ze helpen — door een der disselaars de wond met kracht toedrukken.

Dat ging aarzelend, niet uit onwilligheid, want de schrik zat er in, maar omdat hij bang was Toean pijn te doen. Maar Toean kon een duwtje verdragen en stuurde ondertusschen een ander naar boven om bij zijn vrouw de tasch met chirurgische instrumenten te halen.

Helaas, de man komt terug met een emmer schoon water!

De bode had een Noefoersch woord gebruikt, dat *wond* beteekende, maar in de uitspraak veel met het woord *water* overeenkomt — en kreeg water mee en nam het mee ook — toppunt van naïveteit.

Nu moest Johan naar boven en meteen zeggen, dat Nonja niet behoefde te komen. De vrees was niet ongegrond, dat

ze op het zien van de ellende het te kwaad zou krijgen en de moeilijkheid zou vergrooten.

Doch zoo was mevrouw Van Balen niet.

Aanpakken in den nood, voor niets terugdeinzen, als het moest. Zelf evenwel moest de patient zijn wonde dichtnaaien enz. Ik spaar u de griezelige bijzonderheden.

Toen naar boven. Maar hoe?

Op een soort draagbaar nam hij plaats, en, als wijlen Brinio op het schild geheven, werd hij naar zijn woning gezeuld, waar rustig blijven en den arbeid laten liggen voorloopig de boodschap was.

Aan de narigheid was evenwel nog geen einde.

Bedtijd kwam. Mevrouw Van Balen wilde om een paar mannen zenden, die zouden helpen. Maar dat scheen haar man toch onnoodig. Eerst trachtte hij stap voor stap vooruit te komen met een stoel onder de knie van den rechtervoet bij wijze van kruk.

Dat ging echter zeer gebrekkig en hij meende: hinkend op den linker voet, zou 't vlugger en gemakkelijker kunnen.

Juist toen hij over den drempel der slaapkamer hinkte, voelde hij een eigenaardige warmte aan den gewonden voet. Helaas! de aderen waren weder gaan bloeden en toen de krachtige man eindelijk, na veel tobben, op den rand van z'n bed zat, werd hij duizelig en koud, tengevolge van het aanzienlijke bloedverlies.

Denk u dien toestaad eens in. Het was bijna om wanhopig te worden. En niemand, die hulp kon verleen, nergens hulp of raad.

Weder overwon de wakkere man zijn eigen zwakheid en legde een stevig drukverband.

Dat zijn vrouw hem daarin bijstond, spreekt van zelf, maar toch moest de patiënt zijn eigen dokter zijn en ook onverbiddelijk doortasten.

Toen legde hij zich neder op zijn rustbed en sliep spoedig in; hij bracht een zeer rustigen nacht door.

Gansch anders echter zijn vrouw. Dien nacht zal ze nimmer vergeten. Zij sliep geen oogenblik. De gedachte, dat het verband weer los kon gaan, en wel terwijl beiden sliepen, en

hoe noodlottig de gevolgen daarvan zouden zijn, verdreef allen slaap.

Telkens weer overtuigde ze zich voorzichtig, dat er geen gevaar dreigde. De uitgeputte patiënt bespeurde er niets van, maar zij verloor hem geen oogenblik uit het oog.

In zulke tijden wordt er veel geleden en — veel gebeden.

Dan zijn er heldinnen, die in donkere, nachtelijke uren haar heldentaak volbrengen.

En — God verhoorde en betoonde hun Zijn gunst.

De genezing verliep voorspoedig en na drie weken volkomen rust kon de stoere werker zijn taak weer aanvatten.

Hij had wel iets geleerd.

Ten eerste, dat drift een slechte leidsvrouw is; ten tweede, dat er weinig noodig is om een sterken man onmachtig te maken als een kind. Maar het belangrijkste was de nieuwe kijk op de Inlanders: jammerend waren de vrouwen toegesnelid op het vernemen van het ongeval, verslagen stonden de mannen het aan te zien, vooral de drie disselaars, die de oorzaak waren van 't gebeurde, en, toen Toean het werk weder kon beginnen, werd er inderdaad levendige belangstelling betoond: een bewijs, dat de schijnbaar zoo ongevoelige Windessiërs niet zóó onverschillig waren, en voor Toean en Nonja meer gevoelden, dan dezen tot nu toe hadden gedacht.

Dat gaf moed voor de toekomst en was eenige vertroosting voor de drie weken uitstel van den bouw.

NOG MEER ONGEVALLEN.

(En hoe de Papoea's daarover denken).

Om de woning tegen zon en regen goed te beschutten, moest een breede veranda aan alle zijden worden aangebracht.

Als we nu bedenken, dat het gebouw tegen de helling aanstond, kunnen we begrijpen, dat er een steenen wal van ongeveer $3\frac{1}{2}$ M. hoogte moest worden aangebracht, en de ruimte daarachter met aarde aangevuld, zóó dat er effen terrein kwam, waarop de steunpalen konden rusten.

Klipsteenen waren er genoeg en werden, tegen belooning natuurlijk, door de vrouwen aangedragen — dat werk was

voor de mannen te min. 't Ging niet te vlug, vooral ook daar alles langs het opengehakte pad naar boven moest.

Maar eindelijk was het dan gereed tot groote blijdschap van den zendeling, die nu weder meer geregeld het bouwwerk kon afmaken. Achter het huis was de grond afgegraven en vóór het huis als aanvulling gebruikt; 't zag er goed uit.

Doch wat gebeurt er? Twee dagen had hij zich verheugd in dit stuk, dat af was, toen er in den nacht een van die Indische regens kwam, zooals wij ze hier niet kennen. 't Kan wezen, dat men op 20 M. afstand niets kan zien door den regen en 't is, of men in een zwaren mist loopt, maar dan van neergietende regenstroomen.

Nauwelijks was de zon op, of Van Balen ontdekte, dat de muur aan de rechterzijde was ingestort. De druk van het water was te groot geweest, de opgestapelde en aaneen gemetselde klipsteenen hadden er geen weerstand aan kunnen bieden.

De incengevallen muur was begraven onder de aangespoelde aarde, die er achter had gelegen: een verwoesting, waarbij iemand de tranen in de oogen zouden komen.

Wat was er de oorzaak van? Sommigen meenden het te weten. Een van de jongens, die bij Van Balen verpleegd werden, had prachtige rietpluimen afgebroken en met één daarvan naar een hond gegooid; dat mocht niet, ze mochten er wel pijlen van maken — en ziedaar hoe 't onheil was ontstaan: er waren booze geesten in 't spel.

Anderen wisten 't beter. In oude, oude tijden hadden de Windessiërs jacht gemaakt op een zeeschildpad, die, toen het dier niet meer kon ontvluchten, op het strand in een grooten steen was veranderd. Toean had dien steen met hamer en breekijszer gekloofd, omdat het zulke beste stukken voor den muur waren; voor de heidenen was het duidelijk, dat de geest van de zeeschildpad zich had gewroken.

Van Balen was het in zoover met de laatsten eens, dat het zijn eigen schuld was, maar niet omdat hij de booze geesten had vertoornd, doch vergeten had openingen in de muren te laten voor 't geregelde loozen van het water: door schade en schande wordt men wijs.

En een ongeluk komt zelden alleen.

Bij 't aanleggen van het pad naar beneden waren twee vruchtboomen, die er stonden, gespaard. Wel moest daartoe de weg wat omgelegd worden, doch dat hinderde niet, 't moest toch zigzagsgewijze. Nu was misschien één der boomen wat lossier komen te staan, ten minste, toen het een paar dagen later weer zoo kletterend regende, viel hij om, tuimelde naar beneden, vernielde een groot gedeelte van het pad en sleepte nog twee andere vruchtboomen mede, die terecht kwamen op de met het gegalvaniseerd ijzer overdekte planken, welke nog niet naar boven waren gesleept.

Welk een ramp! Als nu maar niet die kostbare dakbedekking geheel bedorven was! Ach, wat een onkosten; en hoeveel tijd zou het duren, eer hij weer nieuwen voorraad van Java kon krijgen!

„Ja”, zeiden de Windessiërs, „'t is uw eigen schuld.”

„Mijn eigen schuld?” vroeg hij, „wat heb ik dan gedaan?”

En nu kwamen de misdaden voor den dag.

Op het strand, waar de balken werden aangevoerd, hadden twee lange steenen gelegen, de een gedeeltelijk op den ander, alsof er iemand op een kussen lag.

Die steenen lagen zeer hinderlijk, en toen, na herhaalde aansporing tot de Windessiërs om ze te verwijderen, ze er toch bleven liggen, ruimde Van Balen ze zelf op, waarbij één der steenen brak. Hij had wel gezien, dat de toeschouwers zeer bedenkelijke gezichten trokken, maar er verder geen acht op geslagen.

Een paar dagen later bemerkte hij, dat men 't zaakje weer zoo goed mogelijk in orde had gebracht, en er zelfs een afdakje boven had gemaakt.

Hij riep tot een paar lui, die daar dichtbij hun paalwoning hadden, waarom ze dat toch hadden gedaan? Ze wisten toch, dat het zoo hinderlijk in den weg lag.

Ja, dat wisten ze wel, maar die gebroken steen was Windiboi, de heer van het beekje Windessi, dat daar dichtbij in zee stroomde, en nu zou Windiboi vertoomd worden, en er dreigde groot gevaar.

Natuurlijk wees de zendeling hun op den God en Vader

van alle menschen, van Wien alle goede gaven komen, en zeide, dat ze voor een stuk steen niet moesten vreezen.

Hij had daarna opnieuw, zooals eenmaal Willebrord den eik ombieuw, den afgod verbrijzeld.

En nu zag hij de gevolgen: De vruchtboom vernietigd, zijn pad verstoord, zijn dakbedekking vernield! Windiboi was sterker dan de God van den zending, dat bleek toch duidelijk.

Onder het praten door hadden ze toch meegeholpen aan het wegruimen van takken en bladeren, en wat bleek nu? Een zware tak van den boom was juist met het eene einde aan de zeezijde van den stapel in het zand neergekomen, strekte zich met een gedeelte van den boom ver boven den stapel uit en had tot beschutting gediend, zoodat er zoo goed als niets beschadigd was; enkele hoekjes van het plaatijzer waren verbogen, doch konden met de hand weer worden in orde gebracht. Groot was de dankbaarheid van den zending.

„Ziet ge 't wel?“ zeide hij, „Windiboi heeft jullie vruchtboomen neergeworpen, en kijk, nog andere vruchtboomen meegesleurd, maar mijn dakijzer is gespaard gebleven. Als die groote boom daar boven, op 100 voet hoogte, naast den eerstgevallene, ook naar beneden was gekomen, dan had ik misschien groote schade gehad. Maar mijn God is sterker dan Windiboi.

Helpt mij nu maar, om dat ijzer en die planken naar boven brengen, en dan zullen we ook dien gevaarlijken boom wegnemen, anders kon Windiboi dien nog wel eens tegen jullie gebruiken.“

Ze stonden wel wat beschaamd, maar hielpen toch mede om alles te doen, zooals Van Balen 't aanwees. En toen deze aan de onderste planken kwam, werd zijn dankbaarheid aan God nog grooter.

Hoewel ze op groote steenen en ijzerhoutbalken lagen, hadden toch de witte mieren die onderste planken reeds weten te bereiken. Als ze nog eenige dagen waren blijven liggen, zooals het plan was, dan waren alle planken reddeloos verloren geweest; nu was de schade niet noemenswaard.

Hij maakte er de menschen opmerkzaam op.

„Wie is God: *mijn* God of Windiboi? Mijn God waarschuwt

mij voor een groot gevaar en bewaart mij voor ernstige schade aan het werk, dat ik voor Hem moet volbrengen. Hem dank ik voor Zijn bescherming. Zou het niet wijs van u zijn, Hem ook te dienen en uw dwaasheden te laten varen?

Luistert naar Zijn Woord, dat wij u komen verkondigen.

Hij heeft ons reeds menigmaal in nood bewaard en nu ook weder getoond, dat Hij machtig is en liefderijk."

'n Beetje verlegen luisterden ze toe.

Niet aanstonds gaven ze zich gewonnen; zoo spoedig geeft het hart van den heiden zich niet over, maar toch hebben deze gebeurtenissen meegewerkt om de kracht van het bijgeloof te verminderen.

Eerst in 1894 kwam het woonhuis in orde; terwijl, zooals we schreven, de Zending in 1889 was aangekomen. Kerk en school waren voorgegaan. En op het Kerstfeest van dat jaar werden de eerstelingen te Windessi gedoopt. Niet lang daarna mocht Van Balen met verlof naar Nederland, terwijl zending Van der Roest, die 't laatste jaar met hem samen had gewerkt, hem zoolang verving.

Nu kon hij ook zijn zoon, zijn eenig kind terugzien, al moest hij het straks, toen hij 13 Mei '97 weer vertrok, nogmaals onder de hoede van anderen achterlaten.

Ook tijdens zijn verlof toonde hij zich de practicus.

Er moest een motorsloep komen, zoodat men elkander gemakkelijker kon bereiken en bij den arbeid steunen, zoo dacht Van Balen.

De kas der vereeniging kon de kosten daarvoor niet dragen, maar hij rustte niet, voor hij meer dan f 5000.— bijeen had en de „Windessi", daarvoor vervaardigd, hare diensten bij den zendingsarbeid kon bewijzen.

DE KNIKKER OP PAPOEA.

In het Zendingsblaadje had gestaan, dat het zoo moeilijk ging om de kleine Papoea-kinderen trouw op school te krijgen. De leerplichtwet is er niet; als het zulk mooi weer is, en ze plezier hebben aan rondzwerven den geheelen dag, dan komen ze niet, waar de Zending ze toch zoo gaarne ziet.

Wanneer ze een geheele week de school bezoeken zonder

te verzuimen, dan krijgen ze een kleine belooning, zoo schreef de vrouw van den Zendeling; maar nu waren de kleine belooningen haast op en ze verwachtte, dat de Hollandsche kinderen wel wat nieuwe zouden sturen.

Ferdi had dat gelezen; juist had hij een kwartje van Oom Ferdinand gekregen, naar wien hij heette; hij mocht daarmee doen, wat hij wilde, en toen had hij zelf bedacht: knikkers koopen voor de Zending. 'n Leuk idee!

't Mocht voor Vader en Moeder; en Ferdinand moest dat dan zelf maar eens heelemaal alleen opknappen.

Dat vond hij wel aardig, zoo echt!

En toen was hij naar den winkel gegaan om z'n inkoopen te doen.

Nu, voor 'n kwartje kan je wel aardig wat van dat ronde speelgoed koopen.

Hij wilde er een paar extra mooie bij hebben. Die waren te duur, maar één kon er wel af. Niet meer, anders kreeg hij niet een zakje vol.

Uit een heelen bak met fijne „glaasjes“ had hij hem uitgezocht, uit de fijnste natuurlijk.

En van die fijnste was die ééne, die hij telkens weer bekeken had, de allerfijnste. Daar zouden ze op Nieuw-Guinea plezier van hebben!

Onderweg had hij aan den buitenkant van den zak gevoeld, waar die mooie zat. En toen — toen werd hij een beetje jaloersch op dat bruine ventje, dat in het bezit van dien knikker zou komen.

Jongens, 't was zoo'n piekfijne. Hij had ze zóó mooi nog nooit gezien.

En die naar de bruintjes daar in de verte?

Die zouden immers met de andere al heel blij wezen.

Als hij nu dien éénen eens hield: wat zouden z'n kameraads hem mooi vinden!

Op dien éénen knikker kwam het toch ook niet aan.

En 't was zijn eigen geld.

Hij mocht er mee doen, wat hij wilde.

... Zoo was hij thuis gekomen.

Weet ge, wat vreemd was? Hij ging niet dadelijk naar de

huiskamer, maar naar 't kleine kamertje, waar hij altijd alleen mocht zitten om z'n lessen te leeren.

Waarom deed hij dat toch? Hij kon immers tegen Moeder zeggen... ja, wát zou hij zeggen?

Wat zou hij zeggen?

Niets van dien mooien knikker vertellen en hem maar houden? 't Was toch zijn eigen knikker; hij mocht ook... Dus den zak aan Moeder geven, en dan zeggen... Hij moest toch wát zeggen.

Dat hij dien mooien zelf hield?

Eerst had hij den zak, die goed dicht was gebonden in den winkel, zóó op de tafel gelegd, toen had hij met de eene hand er op, een poosje gestaan, — maar stil gestaan.

Toen moest hij nog eens dat mooie zien; de lus losgemaakt, de hand er in... en 't was al moeilijker en moeilijker geworden.

Tot op eens, met een schrik, hem die vreeselijke geschiedenis in de gedachten kwam, die geschiedenis van Ananias en Saffira uit de Handelingen.

Aan Moeder den zak geven en *niets* zeggen, maar de mooie knikker in zijn zak, dat... dat was als in die geschiedenis.

Aan Moeder zeggen, dat hij één mooie had gekocht en dien zelf hield, dat wilde hij niet. Hij schaamde er zich voor.

En toen kwam de knoop op den zak, en met een blijmoedig hart bracht hij aan Moeder zijn geschenk voor de Zending.

Hij had niets achtergehouden.

— — — — —
Een schip in zicht!

Welk een hlijdschap was het voor den Zendeling en zijn vrouw, wanneer zij dat zelf bemerkten, of 't hun door anderen werd meegedeeld.

Denk 't u eens even in, als ge kunt.

Enmaal in 't jaar, één keer in 365 dagen, kwam, als de West-moeson heerscht, een handelsschoener van Ternate. 't Was de eenige band met het vergetegen werelddeel der beschaafde menschen, de eenige band met Batavia en met Ternate, de tusschenstations tusschen Papoea en Nederland.

Ja, een enkelen keer kwam een oorlogsschip met den be-

stuursambtenaar op z'n inspectie-reis; en dan was er wel eens „post" aan boord.

Geen andere dingen, geen kisten, want daar mochten eens witte mieren in zitten, en witte mieren zijn gevreesd als wolven in de wildernis. Alles wat niet van ijzer of steen is, dus ook de houten scheepswanden, doorknagen ze geheel en al. Van buiten ziet men enkele gaatjes, niet grooter dan de kop van een kleine speld, maar van binnen wordt alles „vermolmd", zooals wij zouden zeggen.

De komst van het Nederlandsch oorlogsschip was een verassing; naar den schoener van Ternate zag men uit, wanneer de Westmoesson de heerschappij had aanvaard.

En dan eindelijk: een schip in zicht!

Stellen wij ons eens voor:

dat er een jaar lang geen krant bij ons wordt bezorgd,

dat we in geen twaalf maanden van iemand van onze familie iets hooren,

dat er in niet één van die driehonderd en vijf en zestig dagen — en 't kunnen er ook wel driehonderd vijf en zeventig of vijf en tachtig worden — gelegenheid is om eetwaren te halen, of kleren te koopen, of schoenen aan te passen, of . . . noem maar op enkele van die honderd dingen, die elken dag en elke week bij ons aan huis gebeuren, en waarop we niet eens letten.

We denken er natuurlijk niet aan, dat we een heel jaar lang 't daarbuiten zouden kunnen doen.

Denk eens even — nog even maar — vader is gestorven en ge hoort dat maanden en maanden later.

Denk eens even — ik vertel in deze lesjes een werkelijke geschiedenis en geen verzonnen verhaaltje — denk eens even, dat een kind van den Zendeling naar Holland moest en stierf, acht dagen nadat het Rotterdam bereikte, en reken nu eens uit, wanneer de vader dat te weten kwam.

Begrijpt ge iets van de kolossale blijdschap van dat: „Een schip in zicht?"

Alle manoeuvres worden gadegeslagen; het nadert de kust, het anker wordt neergelaten; meestal is, vóór 't anker valt, de zendeling al in een prauwtje naar boord geroeid om

maar zoo gauw mogelijk de zoo lang gewenschte brieven van familie en vrienden in ontvangst te kunnen nemen; men strijkt de sloep; zakken en kisten worden er in geladen en nu — nu komt het!

Geen kind kan zoo snakken naar z'n verjaardag, naar St.-Nicolaas of 't Kerstfeest, als die groote menschen naar de schatten, die het strand naderen.

Begrijpen we wel dat groote verlangen: iets te hooren van de dierbaren uit de verte, weer iets te weten uit het Vaderland?

Maar ook die vrees: er kan in een jaar zooveel droevigs gebeuren.

En dan het uitpakken.

Rijst, blikjes met allerlei eetwaren, verrassingen van de vrienden en vriendinnen in Patria, week- en maandbladen, boeken en brieven, brieven vooral niet te vergeten.

Wat doorleven die menschen veel in enkele dagen!

Ik geloof, dat wij ons heel moeilijk ook maar zoo'n beetje kunnen voorstellen, wat er in zulke harten omgaat.

Als de kisten uitgepakt zijn, lijkt het wel, of er een toko is.

Allerlei dingen zijn er in, die eigenlijk voor geld moeten dienen, voor ruilmiddel. Een Papoea, die voor den Zendeling werkt of hem wild bezorgt, of visch, wil wel graag een rijksdaalder hebben, waarvan hij een prachtigen armband maakt, maar anders geeft hij om geld niet veel; hij kan er toch niets voor koopen.

Maar een spiegeltje, een mes, mooie koralen, een bijl, een kapmes — dat is een heele schat — alles wat glimt en door kleuren de aandacht trekt, en ook huisgerief, vooral b.v. ijzeren potten, dat alles is welkom.

Helaas, er zijn ook teleurstellingen!

Vijftig ijzeren potten zaten er in een der kisten en daarvan waren er dertien gebroken; of ze die kisten op reis ook voorzichtig behandelen!

En dan — dan is er een zak met knikkers.

Dat is ook een teleurstelling!

Een teleurstelling?!

Ja, hooren we maar, wat de beide ijverige ontpakkers zeggen.

„Wat is dat? Och, een zak met knikkers!“

Een smakelijke lach is 't antwoord.

„Ja, heusch, vrouw, kijk maar! Een flinke portie ook. Hè, had ik die gehad, toen ik op m'n twaalfde jaar in Rotterdam knikkerde, — maar nu!”

„Van wien komen ze? Kijk eens even!”

„Ja, er is een briefje in: „Van Ferdi, voor de kleine Papoea's, die trouw school komen,” — dat is jammer jongen, daar had je zelf meer plezier van kunnen hebben dan wij.”

„k Zou dat ventje 't zelf wel eens willen vertellen,” zegt het lieve vrouwtje, 't is zoo'n teleurstelling, als men z'n eigen speelgoed stuurt en 't is niet te gebruiken.”

De zendeling grabbelt in de knikkers, als was hij nog een kleine jongen — en hij is een groote, zwaargebouwde man. De straten van Rotterdam ziet hij weer voor zich, en zichzelf heelemaal in z'n spel, en z'n ouderlijk huis, en alles, alles in één oogenblik. Wat is dat ver weg!

Wat is dat lang geleden!

„Kijk, die kan nog wel dienst doen, vrouw; dat is 'n heel mooie,” en hij heeft den prachtigen glazen knikker ontdekt.

Zie nu die beide groote menschen eens kijken naar dat fijne „glaasje”: 'k wou, dat ik er een kiekje van had kunnen maken.

Wat ze zien?

Niet dien knikker alleen.

Maar heel veel anders.

Een jongen, die de Zending liefheeft; een moeder, die haar kind daarin sterkt.

En ze zien de Hollandsche kinderen.

Ze denken aan zooveel, zoo heel veel; dat mooi stuk kinderspeelgoed roept beelden voor den geest uit Holland, zulke vriendelijke, vroolijke beelden.

Al zoo vaak is vandaag hun gemoed heel vol geworden, en ook nu is er iets in hun stem van lief herdenken, van diepe aandoening tevens.

„Nu, die krijgt een goede hestemming; daar kan Ferdi op rekenen,” zegt eindelijk de Zendeling, — en ze gaan voort met hun heerlijk werk.

En een Hollandsche jongen begrijpt er niets van.

'n Heele zak met knikkers, en die niet te gebruiken?

Ja, zoo gaat het, als men niet genoeg weet van dat vreemde stukje wereld.

Maar als die Hollandsche jongen, die Ferdi, woonde in een huis op palen boven de zee, terwijl de vloer uit palmbast, dunne boomstammetjes en bamboestokken bestond, met gaten groot genoeg om alle vuil er zoo maar door te laten vallen in de ruime zee — wat zou hij dan met knikkers doen?

En als die jongen voor speelplaats niets anders had dan met bosch begroeide heuvels en een strand daarvóór, dat alleen met ebbe droog ligt, maar dan met zooveel vuil bedekt is, uit de paalhuizen afkomstig, dat men het te vies vindt om er naar te kijken — wat zal hij dan met knikkers doen?

Maar die groote mooie, die hem zooveel strijd had gekost, *die* was welkom.

Die kon dienst doen.

Die was bestemd om . . . maar dat bewaren we voor het laatste stukje van zijn geschiedenis.

DE KNIKKER IN DOEKEN.

Na eenigen tijd kwam de knikker terecht in de bruine handjes van een Papoea-meisje. Wat was ze blij met dit mooie geschenk!

Een knikker is om te rollen, maar zij was veel te bang haar schat te zullen verliezen. Eerst moesten de huisgenooten hem bewonderen: „Van den pandita gekregen,” zei ze verrukt, „omdat ik zoo trouw op school ben geweest,” en toen werd hij zorgvuldig opgeborgen en alleen nu en dan voor den dag gehaald om weer te worden bekeken en bewonderd.

Maar ook een Papoea-kind houdt wel veel van haar zusje, en toen de kleine Kiki eenigen tijd later wat lastig was en veel hilde, kreeg ze den knikker als speelgoed.

Dat liep echter heelemaal verkeerd af. Moeder moest juist gaan werken in den tuin op een eilandje dicht bij de kust en nam Kiki mee, terwijl haar grootere zus even afwezig was, en dus niet vooraf weer bezit kon nemen van haar kleinood.

Moeder sloeg een grooten doek, een slendang, om den rug, daarin bungelde de kleine Kiki, die 't zoo weer heel goed naar den zin was. Als ze met een prauwtje op het eiland

zijn aangekomen, wordt de kleine op den grond neergezet en moet zich maar op haar eentje vermaken. Dat gaat goed, tot de ronde knikker aan de kleine handjes ontsnapt en in het beekje terecht komt, dat in de nabijheid stroomt. Nu zet de kleine een keel op van geweld, Moeder komt toelooopen, maar denkt niet meer om den knikker, en zou hem ook zeker *niet* gevonden hebben, als ze er naar had gezocht. En zoo scheen hij voorgoed verloren in een beekje ver, ver weg van Holland.

Maar neen, niet om zoo verloren te gaan had hij een groote reis gemaakt uit de Zadelstraat te Utrecht naar Papoea.

Ook andere menschen van een ander dorp hadden hun tuin op datzelfde eiland en kwamen enkele dagen later daar arbeiden.

Hard werkten ze, die drie vrouwen, en werden warm en vermoeid en verfrischten zich toen door te gaan waden in de beek. Natuurlijk werd het water zeer troebel, maar toch vonden ze den knikker. Een der vrouwen trapte er op, voelde een vreemd rond ding, heel anders dan de steenen, die gewoonlijk den bodem der beek bedekten.

Ze bukte en haalde den knikker te voorschijn, terwijl een uitroep van verbazing haar ontsnapte.

Drie paar oogen bekeken het wondere voorwerp met de grootste belangstelling en tevens met eenige vrees.

„Wees voorzichtig,” zegt de een, „je weet niet, wat het is; 't kon wel eens een booze geest wezen, pas maar op!”

„Ik zal het aan de Konoors vragen,” zegt de vrouw, die den knikker gevonden heeft, en ze legt hem heel voorzichtig op zijde van de beek.

Straks, als ze weggaat, pakt ze hem zorgvuldig in en neemt hem mede naar haar dorp, om den Konoor te raadplegen over de beteekenis van haar vondst.

„Konoor”, (priester, toovenaar) „zie wat wij gevonden hebben in de beek,” zoo spraken de vrouwen.

De Konoor staart met verwonderde oogen het vreemde voorwerp aan.

Nieuwsgierige vrouwen en mannen komen dichterbij en kijken...

Wat zou dat zijn? Wat vreemd en wat mooi!

De Konoor ziet en peinst.

Nooit van zijn leven zag hij zoo iets.

Dat moet iets buitengewoons wezen.

Zegt niet het oude verhaal, dat de oude Heer, die stierf in lang vervlogen tijden, eenmaal terug zal komen, de Manseren, en dat dan het rijk van heerlijkheid en vreugde weer zal keeren?

Zou dit voorwerp niet een teeken zijn van zijn wederkomst?

Ja, zoo zal het wezen. Hij heeft de oplossing gevonden.

Nog een Konoor wordt geraadpleegd en — het feit is bevestigd: de Manseren zal komen, hier is het teeken; geen twijfel meer mogelijk.

Zie, Ferdi, dat had je van je knikker niet gedacht, hè?

De knikker wordt gewikkeld in sarongs, in stukken katoen van verschillende kleur, tot het een groote bal geworden is.

En nu wordt er feest gevierd.

Twee nachten wordt er gedanst en gezongen om het heilige teeken.

Dat is hun godsdiensttoefening.

En er wordt muziek gemaakt, en er is opwinding in het Roonsche dorp, want de Manseren zal komen, en 't rijk van heerlijkheid en geluk zal wederkeeren.

Ach, die arme menschen verlangen zoo naar vrede en heil!

En een arme knikker is hun heilsverwachting!

Arme musici, arme dansers en danseressen, arme zangers, arme Konoors!

Gelukkig komt kort daarop de Toean pandita, mijnheer de Zendeling, op het dorp.

Hij hoort het wonderlijke nieuws. 't Gerucht is al tot hem doorgedrongen in zijn woonplaats.

Daarom ging hij. Hij moest weten, wat ginds gebeurde.

De Konoors jubelen, want nu is de Pandita door hen overwonnen; zij zullen hem het teeken van de komst van den Manseren laten zien . . .

Ziet ge de triomfante blikken van de Konoors?

Leest ge op die bruine gezichten de ontzaglijke spanning, waarin zij verkeeren?

De Pandita staat daar met de grootste belangstelling, doch blijkbaar vol vertrouwen, dat Christus de overwinning zal behalen.

De doeken, de sarongs worden afgewikkeld.

Het pakje wordt al kleiner . . .

Neem het den Pandita niet kwalijk, dat hij één oogenblik toont Europeaan te zijn: hij kan zijn lachen niet bedwingen om het grappige, als daar uit al die doeken zijn mooie knikker te voorschijn komt.

Dat is echt Europeeaansch.

O, die Inlanders kunnen zoo goed hun lachen verbergen! Ze vinden het niet, zooals het behoort, als men zoo maar om een ander lacht.

En dat wist de Zendeling wel.

Doch dat in-dwaze, dat daar een knikker zoo wel verzorgd in doeken lag, dat was hem te machtig.

Maar dan ook grijpt de ernst hem aan, de ernst van deze wonderbare leiding van God.

In doeken gewonden — dat was Hij, die neerdaalde op aarde als een bewijs van Gods liefde voor gevallen zondaren.

Die in doeken gewonden in de kribbe lag, die predikte later de komst van het Koninkrijk der Hemelen, Hij bracht de verlossing, door Zijn leven te geven voor een verloren wereld.

Ziet ge hem daar staan, dien Zendeling?

Hoort ge hem daar spreken, dien bode des Heeren?

O, zijn woord grijpt zijn bruine hoorders in het hart, dat is hun aan te zien.

't Is ook zoo ontroerend, de overeenkomst en het onmetelijk verschil, dat hij hun vertelt van Gods Zoon, ook in doeken gewonden.

Dat het kon — ja, ze zien het immers, zij hebben wel een stukje speelgoed als een hemelbode in doeken gewonden, de Pandita heeft het gezegd en ze kunnen het navragen, dat het een stukje speelgoed is.

Gods Zoon gekomen, in armoede, als de arme Papoea, ook voor Papoea's, welk een heerlijke prediking!

Wat een treffend tooneel!

En rijke zegen volgde; niet dadelijk — een zaadkorrel is niet dadelijk een boom — maar zegen rustte op deze wonderbare verkondiging van het Kerstevangelie.

De Konoors waren beschaamd weggehoopen.

Dat was een groote nederlaag voor u, Konoors van de Rhoonsche kust.

Dat was een gezegende overwinning. Ferdi, toen ge den zak dichtsloot met den mooien knikker er in!

J. HOBMA.

AANTEKENINGEN.

1. *Konoor*. De toevoeging; priester, tovenaars, geeft het twaeslachtig karakter aan dat hier, zoowel als op vele andere terreinen, de mannen vertoonen, die zich het privilege van tooverkracht en geestenbezwering toeëigenen. Ze zijn uit den aard der zaak de heftigste tegenstanders van den arbeid der zendelingen.

2. *Vrucht op den arbeid*. Om den voortgang van den zendingszegen te teekenen nemen wij over, wat reeds in 1909 werd vermeld in „Hedendaagsche Zending in onze Oost“: „In het voorjaar 1908 maakte F. J. F. van Hasselt een tocht door de Geelvincksbaai, waar hij onderscheiden eilanden bezocht. Die reis geleek een zegetocht. Overal belangstelling en vraag om goeroes, tot zelfs op het berucht zeerooversnest Biak. En niet minder dan 72 afgodsbeelden werden voor de voeten van den zending neergelegd. Ook op de oude posten is een beweging gaande, als vroeger nooit gekend.“

Op Windessi hebben zending Van Balen en zijn vrouw vele jaren gearbeid zonder veel zichtbaren zegen; als zij de beweging op Roon en andere posten gadesloegen, slaakten zij de verzuchting „dat er van dien milden regen ook op Windessi enkele druppelen mochten neervallen“. Die bede is verhoord. Beiden hebben tot hun vertroosting nog het aanbreken van den nieuwen dageraad op Windessi aanschouwd. Zij hebben met tranen gezaaid, maar ook nog de vruchten mogen oogsten, alvorens ze wegens hoogen leeftijd naar Holland terugkeerden.